

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/nazwy-do-zmiany/39390,ul-Matuszewskiego-Wincentego-ur-1870-dzialacz-bolszewicki.html>
24.03.2026, 17:25

ul. Matuszewskiego Wincentego (ur. 1870, działacz bolszewicki)

*W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa powyższa **powinna zostać zmieniona** jako wypełniająca normę art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).*

Wincenty Matuszewski (1870-1918) - działacz rewolucyjny i bolszewicki, jeden z czołowych działaczy rewolucyjnej Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL) i uczestnik rewolucji bolszewickiej, występujący pod pseudonimami: Marcin, Wacław, Bomba, Napoleon, Jakała, Kazimierz Rakowski, Janowski.

Urodził się 7 lipca 1870 r. w Brzezinach pod Łodzią, syn Franciszka, zamożnego rzemieślnika.

W 1898 r., pracując jako krawiec w warszawskim zakładzie Hersego, był współorganizatorem pierwszego w Warszawie, kierowanego przez PPS, kilkutygodniowego strajku krawców. Wstąpił do organizowanego przez Feliksa Dzierżyńskiego Socjaldemokratycznego Związku Robotniczego. W 1899 r. zorganizował nielegalny związek krawców i został jego przewodniczącym. Od kwietnia 1900 r. do połowy 1902 r. był członkiem Komitetu Warszawskiego Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL). Na III zjeździe SDKPiL, którego był współorganizatorem, został wybrany do Komitetu Centralnego. Współorganizował i prowadził tajną drukarnię partyjną. Organizował strajki, zebrania partyjne i kolportaż wydawnictw. Rola Matuszewskiego w wydawaniu odezw była tak duża, że w kołach partyjnych mówiło się, iż są z „piekarni Napoleona” (pseudonim Matuszewskiego).

Po fali aresztowań z końca 1901 r. wzrosła jego rola w organizowaniu pracy partii w Warszawie, Łodzi, Częstochowie i Zagłębiu Dąbrowskim. Wyjeżdżał do Rosji, by w imieniu KC nawiązywać współpracę z organizacjami rewolucyjnymi. Aresztowany w kwietniu 1902 r., zbiegł za granicę. W grudniu 1902 r. znalazł się w Krakowie, gdzie wraz z F. Dzierżyńskim zorganizował sekcję SDKPiL. Pomagał w redakcji „Czerwonego Sztandaru”, współorganizował Kasę Pomocy Więźniom i Zesłańcom Politycznym. W 1903 r. uczestniczył w IV zjeździe SDKPiL w Berlinie, poświęconym sprawie zjednoczenia SDKPiL z Socjaldemokratyczną Partią Robotniczą Rosji (SDPRR), na zjeździe powołany został do Zarządu Głównego partii (wchodził w jego skład do 1906 r.).

W grudniu 1903 r. został aresztowany, a w styczniu 1905 r. skazany przez Warszawską Izbę Sądową na rok więzienia z zaliczeniem aresztu.

Brął czynny udział w rewolucji 1905 r. Obok F. Dzierżyńskiego i J. Marchlewskiego był jednym z kierowników organizacji krajowej SDKPiL. 31 lipca został wraz z F. Dzierżyńskim aresztowany i osadzony na Pawiaku, a następnie w Pawilonie X Cytadeli Warszawskiej.

W 1907 r. został delegatem na V zjazd Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji (SPRR) w Londynie, gdzie poznał osobiście W. Lenina. Wraz z całą polską delegacją udzielił wsparcia bolszewikom. Domagał się jeszcze większego organizacyjnego zbliżenia SDKPiL do bolszewików. Po powrocie do kraju został aresztowany wraz z innymi członkami SDKPiL i wydany z granic Królestwa Polskiego. Mieszkał i działał partyjnie w Krakowie, Lwowie i Zakopanem. W lipcu 1910 r. został wybrany sekretarzem krakowskiej sekcji SDKPiL. W styczniu 1911 r., decyzją partyjną SDKPiL, powrócił do Warszawy, gdzie wszedł w skład KW SDKPiL. Matuszewski stał się jednym z głównych kierowników „rozłamowców” w partii. „Rozłamowcy” nawiązali, szczególnie od lata 1912 r., czyli od przybycia W. Lenina do Krakowa, ścisłe stosunki z Leninem i KW partii bolszewickiej. Matuszewski kilkakrotnie jeździł do Petersburga dla podtrzymania kontaktów z bolszewicką gazetą „Prawda”, był jednym z organizatorów późniejszego wydania „Nowej Trybuny” – legalnego tygodnika SDKPiL „rozłamowców”, wydawanego w Petersburgu.

W listopadzie 1912 r. Matuszewski został aresztowany w Warszawie i w listopadzie 1913 r. skazany na dożywotnie zesłanie na Syberię. Mieszkając w guberni irkuckiej, był czynnym działaczem wśród socjaldemokratów polskich i rosyjskich, został członkiem komitetu partyjnego lokalnej organizacji bolszewickiej. W sierpniu 1917 r., zgodnie z wytycznymi partii bolszewickiej, przeniósł się do Krasnojarska, gdzie został wybrany do Rady Delegatów Robotniczych i kierował pracą komitetu partyjnego bolszewików. Był jednocześnie przewodniczącym grupy SDKPiL przy KM Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji (bolszewików) – SDPRR(b).

Brął czynny udział w rewolucji październikowej, był członkiem Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich, współorganizatorem bolszewickiego organu „Krasnojarskij Raboczij”. Wstąpił do Armii Czerwonej. W okolicach miasta walczył z oddziałami Korpusu Czechosłowackiego. W sierpniu 1918 r. został przewodniczącym nielegalnego Komitetu Rosyjskiej Komunistycznej Partii (bolszewików) w Krasnojarsku, organizował również drukarnię partyjną. 27 września 1918 r., po zajęciu miasta przez żołnierzy Korpusu Czechosłowackiego, został aresztowany i zamordowany przed 5 października 1918 r.

(klgd)